

Сердюк Л.М.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ\

Ляшенко А.С.,

курсант факультету підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ Й ЯПОНІЇ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

При підготовці тез цієї доповіді автор поставив за мету з'ясувати спільні та відмінні риси у порядку формування органів і посадових осіб місцевого самоврядування в Україні й Японії. Досягнення визначеної дослідницької мети зумовило необхідність використання компаративістського та спеціально-юридичного методів пізнання.

Органи місцевого самоврядування займають досить важливе місце в процесі функціонування громадянського суспільства та правової держави. У пізнавальному плані важливе значення має розкриття змісту й обсягу цього поняття, що дозволяє відмежувати його від споріднених категорій: орган публічної влади й орган державної влади. За В. Кравченком, орган місцевого самоврядування – це орган, який утворюється територіальною громадою (територіальними громадами району, області) у встановленому законом порядку для виконання завдань і функцій місцевого самоврядування, наділений відповідно до закону владними повноваженнями, які реалізуються у визначених законом правових та організаційних формах [3]. До них, зокрема, належать сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст; районні у містах ради та їх виконавчі органи.

На першому етапі нашого дослідження розглянемо законодавчо визначений порядок формування органів і посадових осіб місцевого самоврядування в Україні.

Вибори депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) проводяться за мажоритарною системою відносної більшості в багатомандатних виборчих округах, на які поділяється територія відповідної територіальної громади. У кожному такому окру-

зі може бути обрано не менше двох і не більше чотирьох депутатів. Вибори сільського, селищного, міського (міста з кількістю виборців до 75 тисяч осіб) голови проводяться за мажоритарною виборчою системою відносної більшості в єдиному одномандатному сільському, селищному, міському виборчому окрузі, що збігається відповідно з територією села, селища, міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм або територією сільської, селищної, міської територіальної громади. Вибори міського (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше осіб) голови проводяться за мажоритарною виборчою системою абсолютної більшості в єдиному одномандатному міському виборчому окрузі, що збігається з територією міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм або територією міської територіальної громади. Вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті рад, а також депутатів міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше) проводяться за системою пропорційного представництва за відкритими виборчими списками місцевих організацій політичних партій (далі - виборчі списки) у територіальних виборчих округах, на які поділяється єдиний багатомандатний виборчий округ, що збігається з територією відповідно Автономної Республіки Крим, області, району, міста, району в місті, села, селища згідно з адміністративно-територіальним устроєм або територією міської, сільської, селищної територіальної громади. Депутатом, сільським, селищним, міським головою може бути обраний громадянин України, який має право голосу й досяг вісімнадцяти років. Депутатом, сільським, селищним, міським головою не може бути обраний громадянин України, який має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, якщо ця судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку [1,5].

Розглянемо японський підхід до формування органів місцевого самоврядування. Згідно з Конституцією Японії положення щодо організації й роботи місцевих органів публічної влади встановлюються законом відповідно до принципу місцевої автономії. Принцип автономії означає керування населенням кожною окремою префектурою на автономній території якої вони проживають. У кожній префектурі обираються губернатори строком на 4 роки шляхом прямих виборів. Однією з особливостей японського підходу обрання депутатів до префектурних зборів є відсутність потреби у професійній політичній кар'єрі депутатів та надання дозволу на суміщення її з основним видом діяльності. У виборах на посаду депутата можуть брати участь фізичні особи, які досягли 25 річного віку. Губернатором, мером або старостою може стати особа, яка досягла 35 річного віку. Губернатору надано найбільший спектр повноважень у префектурі, наприклад, він може звільняти мерів з посад, або застосовувати проти них дисциплінарні стягнення [4]. Також до повноважень керівника префектури відноситься розподіл бюджету, збирання

податків та забезпечення гідного рівня освіти. У містах діють муніципалітети якими керують мери, коли у селищах головою залишається староста. Функції муніципалітету пов'язані з вирішенням щоденних проблем населення, таких як, наприклад, надання комунальних послуг. Варто зауважити, що у ст. 94 Конституції Японії закріплено, що місцеві органи публічної влади мають право своїм майном, вести справи і здійснювати адміністративне управління, крім цього, вони можуть видавати свої постанови в межах закону[2]. Місцевим законодавчим органом у муніципалітеті є муніципальні збори. Склад та кількість зборів залежить від кількості населення, що у максимальному випадку дозволяє допуск до участі до 120 осіб, проте це більше характерне для великих міст. Від 1969 року в Японії діє закон, який дозволяє суміжним муніципалітетам об'єднуватися задля надання гідної публічної допомоги населенню, на даний час близько 90% муніципалітетів працюють у такому порядку [4].

Отже, порядок формування органів та посадових осіб місцевого самоврядування в Україні й Японії має як спільні, так і відмінні риси. Зважаючи та наявний у цих країнах демократичний державно-правовий режим, спільністю вирізняється відповідний спосіб організації цих інститутів публічної влади. Маються на увазі місцеві вибори. Що ж до відмінностей, то мова йде як про віковий ценз кандидатів на виборні посади (в Японії на посаду депутата можуть претендувати фізичні особи, які досягли 25 річного віку, а губернатором, мером або старостою може стати особа, яка досягла 35 річного віку), так і самі інститути місцевого самоврядування (в Україні така посадова особа, як голова обласної державної адміністрації, якого помилково називають губернатором, на відміну від Японії, не належить до місцевого самоврядування).

Література

1. Конституція України: Науково-практичний коментар / В. Б. Аверсъянов та ін. Харків: Видавництво "Право"; Київ : Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. 808 с.
2. Конституція Японії: <https://legalns.com>
3. Грובה В. П. Органи місцевого самоврядування як інституціональна основа системи місцевого самоврядування / В. П. Грובה // Форум права. - 2011. - № 4. - С. 139-144. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_4_25.
4. Шпак Ю. О. Організація місцевого самоврядування в Японії/Ю. О. Шпак // Державне будівництво та місцеве самоврядування. -Харків:Право, 2014,N Вип. 27.-С.227-236
5. Виборчий кодекс України. Закон України 19 грудня 2019 року № 396-IX. Дата оновлення: від 24.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>